

Bewonersavond Cruquius, Zwaanshoek, Beinsdorp en Lisserbroek

Verslag bewonersavond Erfgoed en de Ringdijk, Cruquius
18 juni 2019, Dorpshuis Cruquius, Cruquius

Aanwezige bewoners: 7

Aanwezige organisatoren: Annemarie Lodder (gemeente Haarlemmermeer), Isabel van Lent, Joël van der Moore (notulen) (SteenhuisMeurs)

Op 18 juni jl. kwamen bewoners van de dorpen Lisserbroek, Beinsdorp, Zwaanshoek en Cruquius bij elkaar om lokale kennis en verhalen over de Ringdijk en de Ringvaart te delen met een vertegenwoordiging van de gemeente Haarlemmermeer en onderzoeksbureau SteenhuisMeurs. Deze avond vond plaats in het kader van een cultuurhistorisch onderzoek in de aanloop naar het aanwijzen van de Ringdijk en de Ringvaart tot gemeentelijk erfgoed van de Haarlemmermeer.

Agrarische elementen

- Loswallen: In de hele Haarlemmermeer zijn (restanten) van loswallen te vinden, waarmee vooral bieten uit de Haarlemmermeer op schepen konden worden geladen. Specifiek voor de loswal bij Cruquius merken bewoners op dat er daar veel grind ten behoeve van de wegenbouw werd overgeslagen. De loswallen werden daarnaast ook gebruikt als overslagplaats voor de hoogovenslakken waarmee volgens bewoners de dijk werd opgehoogd. Eigen tuinen werden met eigen ovenslakken opgehoogd.
- De bloembollenteelt speelt een belangrijke rol in dit gedeelte van de Haarlemmermeer. Bewoners benoemen de Lisserbroekerpolder en herinneren zich hoe er vroeger hoge stapels stobalen ten behoeve van de bloembollenteelt te vinden waren in Cruquius.
- Graanopslag: graanopslag speelt een belangrijke rol aan de Ringvaart. Een bewoner merkt op dat er in het kader van het Marshallplan graan in de Haarlemmermeer werd opgeslagen voor verdere verspreiding over het land. Er was ook een graansilo in Cruquius. Sommige bewoners stellen dat dit de inspiratie was voor de flat naast het gemaal.

Landschap

- Oud land: In de hele Haarlemmermeer zijn delen van het oude land opgenomen in de polder. Zowel bij Zwaanshoek als bij Lisserbroek is het oude land nog duidelijk te

herkennen, bijvoorbeeld door het afwijkende verkavelingspatroon of infrastructurele markeringen. Zo verwijst het turfspoor in Lisserbroek naar een spoorlijntje voor lorries ten behoeve van de turfwinning in dit gebied. Er zou ook nog een spoor haaks op de dijk, ten behoeve van de bloembollenteelt, zijn geweest. Bewoners waarderen het oude land en zouden willen dat het zichtbaar blijft.

- De overkant: bewoners waarderen de groene doorzichten aan de andere kant van de Ringvaart en merken op dat het belangrijk is dat er ook vanuit de gemeenten aan de overkant rekening moet worden gehouden met de openheid van het gebied.
- De piekberging: Het uitzicht bij de piekberging wordt door bewoners gewaardeerd.

Op en in de Ringvaart

- Scheepvaart op de Ringvaart
 - Langerak: Tussen Lisserbroek en Beinsdorp is een bijzonder recht gedeelte Ringvaart te vinden. Dit gedeelte wordt ook wel langerak genoemd: een rak is een stuk rivier of kanaal waar recht gevaren kan worden.
 - Rolpalen: Op de hele Ringdijk waren rolpalen ten behoeve van de scheepvaart te vinden. Deze zijn tegenwoordig allemaal verdwenen. Bewoners markeerden een voormalige rolpaal ten noorden van Lisserbroek.

Bebouwing

- De oude nieuwbouw: hoewel Zwaanshoek in de jaren zeventig en tachtig werd uitgebreid met een relatief omvangrijke woonwijk, wordt deze wijk nog steeds 'de nieuwbouw' genoemd.
- De nieuwe nieuwbouw: er staat veel te gebeuren in dit gedeelte van de Haarlemmermeer: van oprukkende uitbreidingen van de polderkernen, tot nieuwbouwwilla's langs de dijk.
 - Floriande: deze nieuwbouwwijk van Hoofddorp biedt in het bijzonder Zwaanshoek veel voorzieningen. Zwaanshoek ligt wel ingekapseld in het groen, waarmee Zwaanshoek van Floriande wordt gescheiden.
 - Getsewoud: Bewoners merken bij Getsewoud de zoutwaterkwellen op.
 - Nieuwbouwwilla's: aan de Ringdijk worden enkele nieuwbouwwilla's op terpen gebouwd. Bewoners vinden dat dergelijke villa's niet bij de Ringdijk passen. Er moet rekening worden gehouden met de schaal die bij de Ringdijk past in dergelijke nieuwbouwprojecten.
 - Enthoven: in deze nieuwbouwwijk worden een aantal woningen gerealiseerd, maar bewoners merken op dat er maar een beperkt aantal huizen naar Zwaanshoekers gaan.
- Gebouwen aan de dijk:
 - Turfschuren: bij Lisserbroek staan een aantal turfschuren aan de dijk.
 - Dijkhuisjes: bewoners gaven aan dat er op sommige plekken nog oude dijkhuisjes staan, maar dat er ook veel zijn verdwenen. Bewoners merkten

vooral de dijkhuisjes in het lint bij Beinsdorp en Lisserbroek op. Bewoners stellen dat dijkhuisjes vanuit erfgoedperspectief hier een minder prominente rol spelen dan op andere plekken langs de Ringvaart.

Markante gebouwen en plaatsen

- Scholen: In Zwaanshoek stond school 8. Dit is nu het dorpshuis van het dorp. In Lisserbroek stond school 11.
- De Cruquius: het gemaal is een van de meest markante gebouwen van dit gedeelte van de Ringdijk en de bewoners waarderen het gebouw hoog.
 - Het gebouw is tegenwoordig een museum
 - Het gebouw is in neogotische stijl gebouwd
 - De stoommachine is van Harvey en Co. uit Engeland.
 - Vroeger kon het getril van het gemaal in Cruquius gevoeld worden.
- Het theehuis te Cruquius (voormalige opzichterswoning) wordt zeer gewaardeerd.
- Fort/voorpost te Cruquius: een bewoonster vertelt hoe dorpsbewoners in haar jeugd een fietscrossbaan over het voormalige fort hebben aangelegd, en hoe dat later veranderde in een bromfietscrossbaan en later in een autocrossbaan. Toen er nadien drugsgebruik plaatsvond in het fort, zijn de restanten dichtgetimmerd.

Overig

- Cafés: bewoners geven aan dat er veel cafés in de Haarlemmermeer waren, zoals Eensgezind Koopmans Welvaren (Hillegommerdijk 4), of de kroeg 'Hier is 't' op de kruising van de Spieringweg met de Kruisweg. Op veel kruisingen in de polder waren cafés te vinden.
- Water in de polder:
 - de Ringdijk kende een voetsloot. Deze is op veel plekken gedempt, maar er zijn nog een aantal voetsloten te vinden. Bewoners vinden het belangrijk dat deze voetsloten blijven bestaan.
 - Er komt in de hele Haarlemmermeerpolder kwelwater omhoog.
 - Om de sloten door te blijven spoelen zijn er een groot aantal waterinlaten in de Haarlemmermeer. De polder wordt ook wel de 'zoetwaterslurper' genoemd. Bewoners situeren een voorbeeld van een inlaat in de buurt van Bennebroekerdijk 99.
 - Er zijn zeven verschillende waterstanden in de polder.
- Dorpscultuur:
 - 'Stoute' mensen: bewoners typeren de Haarlemmermeeders als 'stoute mensen'. Dit kwam bijvoorbeeld tot uiting in het verzet in de Haarlemmermeer. Zie ook het boek *Wacht binnen de dijken* van Cor van Stam.
 - Open deuren: een inwoner van Cruquius, die in haar jeugd vanuit Haarlem naar Cruquius verhuisde, beschrijft hoe het in Cruquius normaal was om de

deuren open te laten en door andermans tuin te lopen. Dit ervoer zij in het begin als vreemd.

- Straatnamen: Tonnekamp, Langerak, Kruisbaak, Vuurbaak verwijzen naar voorzieningen ten behoeve van de scheepvaart in het voormalige Haarlemmermeer.
- Bruggen:
 - Bij Cruquius lag aanvankelijk een rolbrug. Toen de weg over deze brug werd geüpgraded tot provinciale weg is in 1932 de huidige brug aangelegd. Deze is aan vervanging toe.
 - Een bewoner merkt op dat hij het opvallend vindt dat de Lisserbrug niet aansluit op het wegennet van de Haarlemmermeer. Dat komt waarschijnlijk omdat de brug aangelegd is met het oog op de bereikbaarheid vanuit Lisse, en niet andersom.
- Een bewoner waardeert het uitzicht over het Spaarne en benoemt de slag op het Haarlemmermeer tijdens de Tachtigjarige oorlog.
- Een bewoonster waardeerde dat je vroeger 'een rondje Haarlemmermeer' kon doen met de auto over de Ringdijk. Tegenwoordig wordt alles volgebouwd en valt er minder te genieten. Een andere bewoner merkt op dat het rondje Haarlemmermeer ook een aantal keer geschaatst kon worden, ondanks dat de scheepvaart het ijs nogal eens brak.
- Hoewel men ook in Cruquius afhankelijk was van Heemstede aan de overkant (bijvoorbeeld voor onderwijs) lijkt de afhankelijkheid van de overkant aanzienlijk minder dan in veel andere dorpen aan de Ringvaart. Bewoners wijzen op de voorheen aanwezige voorzieningen. Er zijn nu nog een aantal middenstanders en een aantal grote bedrijven.
- In Cruquius had vroeger iedereen een bijnaam om zo de verschillende leden van de omvangrijke gezinnen uit elkaar te kunnen houden.
- Vroeger zwommen mensen in het 'kanaal' [de Ringvaart]. Op een gegeven moment werden er kadavers van dode dieren in het kanaal geloosd, waardoor zwemmen niet meer mogelijk was.
- Verkeer en infrastructuur: bewoners merken op dat het verkeer op de Ringdijk erg gevaarlijk is en dat er maatregelen genomen moeten worden.
- De plaats van de voormalige ijsbaan in Lisserbroek heette vroeger 'kikkerlust'. Deze naam kwam voort uit de grote aantallen kinderen die hier geboren werden en de bijbehorende spreekwoordelijke ooievaar die hier vaak langskwam.
- Lisserbroek is gemengd wat betreft religieuze gezindten. Bij Lisserbroek begint de 'bible belt' van de Haarlemmermeer. Deze loopt tot aan Rijsenhout.
- Bewoners waarderen de veranderlijkheid van het lint, maar ook het zicht op het open landschap.
- In Beinsdorp was een Brabantse enclave geconcentreerd langs de Vennepeweg.
- Bewoners merken op dat ook het industriële gedeelte van Cruquius aan de Ringvaart 'karakter' heeft.

- Er lag een balgstuw in de Ringvaart bij Lisserbroek.
- Bewoners waarderen de boerderij op Hillegommerdijk 395.